

ELTÉVEDT HŐSÖK TÉVES CSATETÉREN

HŐSÖK ÉS ÁLHŐSÖK
RECENZIÓK

Dunafalvi Lajos budapesti születésű magyar, református, kaboli csendőrőrmester egyedül nem tudta volna 1942-ben megakadályozni a razziát. Még egy éve sem telt el, hogy ott szolgált. A helybélieket nem ismerhette meg annyira, hogy a felülről, Budapestről érkező parancs kényszerére össze tudta volna állítani a kivégzőosztag elé állítandó kétszáz helybéli névsorát. Megkísérelte elkerülni e feladat végrehajtását, helyiek segítségével azonban ez lehetetlen volt. Ebbéli szándékában elsősorban a helyi hatalom helybéli képviselőire támaszkodhatott, a két Kabol bírójára: Alsókabolban a már idősebb Molnár Andorra, Felsőben pedig a jóval fiatalabb Horváth Mihály Miskelára. Nekik kettőjüknek meg kellett tenniük, amit maguk is akartak, hogy igazolják az Újvidékről hozzájuk érkezett katonai parancsnokok előtt, hogy Kabolban „nincsenek sem partizánok sem csetnikek, a falu lakossága békés, a honvédek 1941. áprilisi bevonulásakor is ünnepélyes fogadtatást rendeztek számukra” és így tovább. Amit ez a három ember kigondolt, azt végre is hajtotta: Kabolban nem hajtották végre a razziát!

Az elsőt nem hajtották végre, hanem a másodikat igen.

1944. október 15-étől kezdődően. Majd ezt követően, kit hogyan ért. Dunafalvi elkerülte rossz sorsát, mert őt 1942 májusában átvezényelték Kabolból. Molnár Andor a gonosztevők keze által egészen elképesztő kegyetlen módon elvérzett. Nem volt jobb szerencséje Horváth Mihálynak sem. Bírósági eljárást folytattak le ellene, aminek felmentés lett a vége. Aznap azonban, amikor a felmentő ítélet megérkezett az ő sorsa beteljesedett. De más kaboliaké, elsősorban magyaroké is.

A történet képezi a magvát, Horváth Orbán: Igazak című könyvének, illetve a szerző édesapja a főhőse a történetnek amely meggyőző, egyszerű módon, ügyesen szerkesztett tartalommal felkínál az olvasónak egy áttekinthető szöveget, egyben dokumentumot, egy újabb bizonylatot az emberi tragédiáról.

Az Igazak az emberi szerencsétlenségről szóló értékes dokumentum, egy olyan eseményről szól, amelyet a felszabadítók szakasztottak ránk, egy könyv a véralkatunkról, (Vajon csupán a miénkről?), az emberi tragédiáról. Olyan könyv, amely gazdagítja helytörténetünket, de vajon csupán azt-e?

Mgr. Boško Brzić

A kaboli születésű Horváth Orbán könyve izgalmas, mint egy krimi, és felkavaró, de egyúttal megtisztító erejű is, mint a klasszikus sorstragédiák. Persze itt is tudunk mindent már az elején, tudjuk, kinek mi lesz a végzete, s a történelmi idő távlatából ma már azt is tudjuk, hogy az ördög és a sátán világméretű harcában – egyesek szerint ez volt a második világháború leglényege – mindenki csak vesztes lehetett.

Horváth Orbán egy életen át hordta vállain az érthetetlenül és értelmetlenül, és főleg méltatlanul elítélt és kivégzett édesapja ólomnehéz súlyú holttetemét, hogy most jelképesen kiterítse - nem utolsó sorban azon közösség színe elé, amelyet apja megvédett, és amely nem volt képes megmenteni őt, sőt voltak olyanok is, akik a pusztulását okozták. Hisz, ne felejtsük, minden oldalon sok volt a kishitűség, a gyávaság, a jóra való restség, a Gonosz ezért diadalmaskodhatott, újra és újra, a legkülönfélébb zászlók alatt.

Pedig a táj, a környék – Alsó- és Felsőkaból – akár az itt élő népek testvériségének és békevágyának szimbóluma is lehetne. A középkori hagyomány szerint a mai kaboli monostor közelében kötött békét a diplomáciai feladattal Magyarországra érkező, és ott, a nyári kánikulában jégcsodát bemutató Szent Száva, a szerb pravoszláv egyház első érseke, és II. Endre (András) magyar király. Hogy a hely nem erre emlékeztet, hanem iszonytató, szörnyű jelkép, arról leginkább a Tito nevében garázdálkodó csőcselék tehet, amely 1944 őszén a kaboli monostor addig szentnek tartott kútjába dobta a meggyalázott, meggyilkolt Takácsné Schmidt Ilona feldarabolt, gyöngé testét.

És ez csak egy azon szigorúan titkos, de köztudomású államtitkok közül, amelyeken a kommunisták által irányított Jugoszlávia nyugodott...

Az új rendszer létrejöttének genezisére a szerző történészeket meghazudtoló éleslátással világít rá: „A titói rendszer... nagyon is igyekezett eltávolítani mindenkit, aki bizonyítékul szolgálhatott volna arra, hogy az ellenséges oldalon is voltak nemes érzelmű emberek. Az új nemzedéknek azt kellett bebizonyítani, hogy az ellenséges oldalon csak gazemberek voltak, és csupán a partizánok lehettek bátrak és nemeslelkűek.”

Ma már tudjuk, hogy mindez nem így volt. Sőt, nagyon nem így.

A hamis mítoszok leleplezéséhez járul hozzá nagyon fontos családtörténeti és helytörténeti ismereteinek közreadásával az apja becsületéért és a bírósági ítélet nélkül, javarészt ártatlanul megölték emlékének megőrzéséért küzdő Horváth Orbán, akinek ugyan nem mestersége az írás, azonban javarészt pótolja azt a tollának szárnyakat adó szenvedélyes igazságszeretet.

Csorba Béla

Izgalmas kézirat a Kabol község és a Vajdaság területén, a második világháború végén és annak befejeztével lezajlott tragikus eseményekről. A szerző kifejezetten intelligens módon, megalapozottan és érdekfeszítően ábrázolja egy család és egy falu történetét, szerbek és magyarok testvéri együttélését, akik megkísérelték szembeszállni a gonoszsággal és a kihívással, amelyet a második világháború hozott magával. Különösen érdekfeszítő az a mód, ahogyan a megszálló magyar hatóságok által kezdeményezett razziaát sikerült megakadályozni, majd az ezt követő próbálkozás a második razzia idején, hogy a felszabaduláskor megmentsek a magyarokat és Miskelát, az ő édesapját. Ez az eset mindenképpen példaként szolgálhat az egészséges viszonyokra egy olyan multietnikus környezetben, amilyen a Vajdaságban van, és egyben felhívja a figyelmet arra is, hogy mi történik, ha az ideológiai vakság, az elvakult bosszúvágy és a gyűlölet uralkodik el. A szerző figyelembe vett számtalan levéltári anyagot és megőrzött emléket, amelyeket úgy dolgozott fel, hogy a mű ne a gyűlölettel legyen áthatva, hanem attól a vágytól, hogy meg lehessen érteni édesapja, meg más helybéli magyarok és szerbek tragikus sorsát. Az ideológiai vakság, a forradalmi terror és az osztályharc motívumai, a háborús bosszúvágy, de még sok egyéb ok is, amilyen a személyi gyűlölködés, a haszonlesés, az irigység, amelyek – amint azt a szerző maga is megjegyzi – voltak annak a gonoszságnak a gerjesztői, amely nem csupán a Vajdaság, hanem az egész Szerbia területén tíz- és tízezer – többségében ártatlan áldozatot – követelt.

Az kézirat könnyed és olvasmányos stílusban íródott kíváncsiságtól és feltárási szándéktól vezérelve, hatásvadászattól és fölösleges érzelmi túlfűtöttség nélkül, azon kiváló minőségű publicisztikai termékek közé tartozik, amely mindenképpen megjelentetésre és a széles olvasóközönségnek olvasásra javasolható.

Mgr. Srđan Cvetković
történész kutató

Horváth Orbán könyvét egy-szuszra olvastam el, mert úgy magával ragadott, mint ahogyan a Duna viszi, sodorja magával a rajta úszó csónakot. A könyv eseménysorának menetében Horváth Mihály, a történet központi alakja is megjelenik csónakon a kaboli Dunán, és körülötte fodrosodik, hullámszik a víz, akárcsak a falu lakosságának az élete: egyik hullám átcsap a másikba, egyik élet hozzácsapódik a másikhoz, majd együtt hullámoznak tovább. Horváth Mihály Miskela személyisége megmozgatja Kabol életét. Akaratlanul is meghatározó egyénisége lesz ennek a vegyes nemzetiségű bácskai ikerfalunak. Az a tette, hogy élete árán kiáll a közösségért, melyben rövid élete boldog éveit élte, felér a legnagyobb hőstettel. Fia, aki ezt könyvben megírta, egész életében ennek a hősnak akart megfelelni, és jogosan tette fel a kérdést: Miért? Miért nem volt neki apja? Miért kellett annak meghalnia? Miért úgy kellett meghalnia? Miért, miért ...? És a választ nem találja. Hiába a kutatás, a levéltári források. Mert végül azokból, ha elő is került néhány, az értelmetlen halálra nem szolgáltatott magyarázatot. A győztesek tobzódás, ahogyan Matuska Márton, a téma kutatója mondta egyik előadásában,

A szerzőben nincs harag, bosszúvágy, őt csak a pusztá tények feltárása érdekli. S emberek kérdezgetésével jár utána az emlékezetben megőrzött történeteknek, hátha nyomára akad a válasznak, meg levéltári módszerekkel kutatja, a fellelhető adatokat, s fűzi egymáshoz őket, fonja eggyé a szöveget, ahogy a kaboliak élete is egybefonódik mindaddig, míg a győztesek fel nem rúgnak minden tisztességet, erkölcsi szabályt.

Horváth Orbán könyve nagy precizitással, kiváló vonalvezetéssel megírt könyv az emberszeretetről, a törvénytelenégről, a káoszról. A józan ész magyarázata a megmagyarázhatatlanról. Tisztelettel ajánlom mindenkinek ebben a sokszínű Vajdaságban, meg azoknak a távolabbi érdeklődőknek, akik meg akarnak tudni rólunk valami lényegeset.

Mezei Zsuzsa levéltáros.